

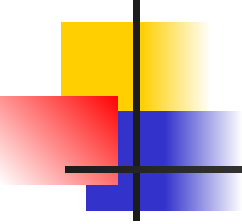
Культура стародавніх цивілізацій та античної доби

Лекція 3

Доц. Бадєєва Л.І.

Факультет навчання іноземних громадян,
кафедра українознавства, ХНУРЕ

Мета і завдання

-
-
- РОЗКРИТИ ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ШУМЕРО-ВАВИЛОНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ;
 - АНАЛІЗУВАТИ ОСОБЛИВОСТІ КУЛЬТУРИ СТАРОДАВНЬОГО Єгипту;
 - Охарактеризувати здобутки давньогрецької та давньоримської культур.

План

- Шумеро-вавилонська культура.
- Культура стародавнього Єгипту.
- Давньогрецька та давньоримська культури.

Шумеро-вавилонська культура

- Під культурою Стародавнього Сходу розуміють культури цивілізацій Єгипту, Двोरіччя, Палестини, Ірану, Фінікії, Індії, Китаю.

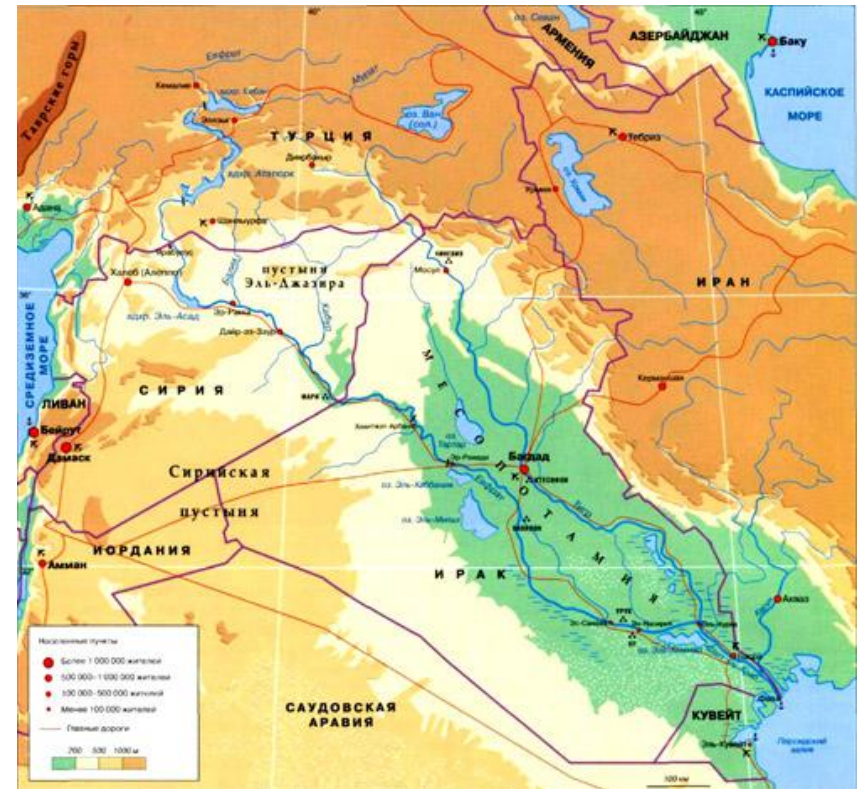
Шумеро-вавилонська культура

- На близькому Сході в IV тис. до н.е., між річками Тигр та Євфрат, виникла цивілізація в південній частині Месопотамії – Дворіччі.

Шумеро-вавилонська культура

Культура Дворіччя складається з культур трьох послідовно змінюючих одна одну держав: Шумеру, Вавилону, Асирії.

Шумеро-вавилонська культура

- Кліматичні умови Месопотамії були суворими: повені, піщані бурі, сирий вологий клімат. Все це певною мірою відбилося на світосприйнятті давніх жителів Двोरіччя. Їх міфологія пронизана почуттям жаху та безнадійності.

Шумеро-вавилонська культура

- Шумерська культура була колискою не лише месопотамської, але й культури всього людства. Шумери винайшли колесо та гончарний круг, першими навчилися виплавляти бронзу та виготовляти кольорове скло, створили першу професійну армію та перші правові закони.

Шумеро-вавилонська культура

Одним з найважливіших досягнень шумерського народу було винайдення писемності (середина IV тис. до н. е.). Як і інші давні системи писемності, шумерська писемність виникла з малюнків.

Шумеро-вавилонська культура

- Основним матеріалом для письма слугувала м'яка глина. До нас дійшли сотні тисяч книгописних текстів, в основному на глиняних пластинках, іноді на металевих предметах.
- Шумерський клинопис був запозичений вавилонянами, а потім поширився по всій Передній Азії.

Шумеро-вавилонська культура

- Писемність у Дворіччі була привілеєм незначної меншості. Школи були при храмах та палацах. У школах давали загальну, а також спеціальну освіту.

Шумеро-вавилонська культура

- Літературна та наукова творчість народів Двोरіччя мала відбиток релігійно-міфологічного мислення.
- Щумеро-вавилонська література бере свої витoki з усної народної творчості. Значне місце у ній посідає епос, що бере свій початок з шумерської доби.

Шумеро-вавилонська культура

- Шумерський клинопис, література справили великий вплив на асиро-вавилонську літературу.
- Найбільш видатним твором вавилонської літератури була "Поема про Гільгамеша".
- Основна думка поеми: навіть найвеличніший герой не в змозі досягти вічного життя і повинен змиритися перед богами.

Шумеро-вавилонська культура

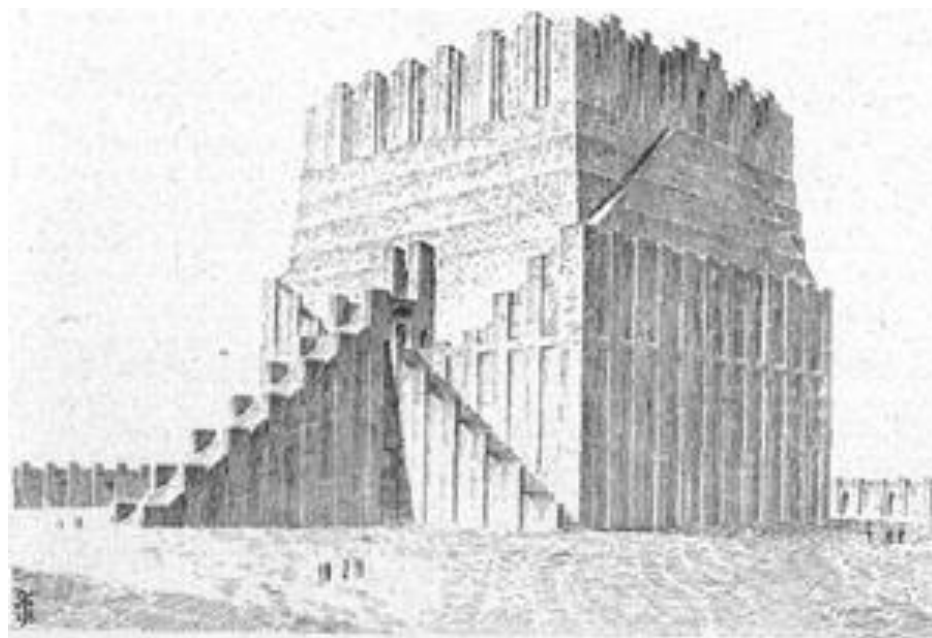
Найбільші досягнення в цей період народи Двोरіччя мали в царині математики. Починаючи з шумерської доби, народи Двोरіччя використовували системи числення, в основі яких були числа 5, 6, 10 та похідні від них 30 та 60.

Шумеро-вавилонська культура

- У шумерську добу виникли перші календарні системи, що свідчить про знання шумерами астрономії. Вавилонські жерці відрізняли зорі від планет, виділяли сузір'я, вміли передбачити затемнення.

Шумеро-вавилонська культура

- Найдавніші обсерваторії влаштовували на горі храмових башт (зіккуратів).

Шумеро-вавилонська культура

- Накопичувалися знання у ветеринарії та медицині. Третім тисячоліттям до н. е. датується створення poradnika з виготовлення ліків з мінеральних, рослинних та інших речовин. Зароджувалася хірургія.

Шумеро-вавилонська культура

- Для архітектури були характерні монументальність, застосування цегли-сирцю, асиметричність внутрішнього планування. Храми зводили на великих штучних насипах, що захищали їх від повені.

Шумеро-вавилонська культура

- Більшість храмів мали вигляд багатоступінчастої п'яти–семиповерхової башти.

Шумеро-вавилонська культура

- Закони Хаммурапі були знайдені французькими археологами в ході розкопок в 1901-1902 роках в Сузах (територія стародавньої Месопотамії). Звід Хаммурапі являв собою чорний діоритовий стовп із вирізьбленими на ньому 282 законами.

Шумеро-вавилонська культура

- Релігійні уявлення зводилися в основному до первісного фетишизму.
- В епоху родового ладу і виникнення патріархальної родини культ природи був пов'язаний також з культом предків. Обожнених предків вважали покровителями роду та родини. Культ предків був пов'язаний з вірою у загробне життя.

Культура Стародавнього Єгипту

- Давньоєгипетська цивілізація виникла в північно-східній Африці, в долині Нілу.
- Єгиптом цю країну назвали греки, самі ж єгиптяни називали її “Чорна земля”.

Культура Стародавнього Єгипту

Освоєння єгиптянами долини Нілу починається з неоліту і продовжується в енеоліті.

Створення єдиної держави за традицією датується 3000 р. до н. е., коли цар Верхнього Єгипту Менес підкорив Нижній Єгипет і заснував першу династію об'єднаної країни.

Періодизація Стародавнього Єгипту

- Раннього царства (3000– 2800 рр. до н. е.);
- Стародавнього царства (2800–2250 рр. до н. е.);
- період політичної роздробленості, міжусобних війн (2160– 2134 рр. до н. е.);
- Середнє царство (2134–1786 рр. до н. е.);
- Держава гіксосів (1786–1575 рр. до н. е.);
- Нове царство (1575– 1087 рр. до н. е.).

Культура Стародавнього Єгипту

- Ранній розвиток землеробства в долині Нілу сприяв зростанню матеріальної культури та техніки. Тут було створено складні іригаційні системи, набула довершеності техніка обробки каменю, виготовлення ювелірних прикрас, накопичувалися наукові знання, з'явилася писемність.

Культура Стародавнього Єгипту

Найдавніша писемність єгиптян самобутньо виникла з найпростіших малюнків і візерунків первісної доби.

Культура Стародавнього Єгипту

- В епоху Стародавнього царства було створено алфавіт, який слугував для позначення 24 основних звуків.

Культура Стародавнього Єгипту

- *Удосконалений скоропис–демотика, що нагадує сучасну стенографію, виник у VIII ст. до н. е. і набув значного поширення в пізню епоху занепаду Єгипетської держави.*

Культура Стародавнього Єгипту

- *Зв'язок літератури з релігією був дуже міцний.* Вплив релігійно-магічного світогляду на життя народу посилювався тим, що твори релігійної літератури набували художньої форми.

Культура Стародавнього Єгипту

- Високого розвитку та технічної досконалості досягла архітектура, що характеризувалася величною монументальністю.

Культура Стародавнього Єгипту

- Грандіозні будови мали висловлювати ідею могутності царської влади, яку охороняла релігія.

Сфінкс

Культура Стародавнього Єгипту

- Своєрідністю єгипетської релігії було виняткове значення, яке надавалося заупокійному культу.

Піраміда Хеопса

Культура Стародавнього Єгипту

- Єгиптяни вірили, що збереження трупів забезпечує існування душі. Магічні заклинання писали на стінах усипальниць.

Культура Стародавнього Єгипту

- В епоху Нового царства молитви та заклинання писали на сувоях папірусу – “Книга мертвих”.

Культура Стародавнього Єгипту

- Особливого розвитку набула математика. Великим досягненням було застосування десяткової системи обчислення.

Культура Стародавнього Єгипту

- Значних успіхів досягла астрономія. Було створено своєрідні карти зоряного неба, якими користувалися і у греко-римську добу. Календарний рік поділявся на 12 місяців по 30 діб кожний.

Антична культура

- Термін "античний" (від лат. - давній) було введено італійськими діячами епохи Відродження для означення давньої греко-римської культури.

Періодизація давньогрецької культури

- 1. Найдавніший період: егейська (крито-мікенська) культура:
III тис.-XI ст. до н.е.
- 2. Гомерівський чи ранньоархаїчний період:
XI—VIII ст. до н.е.
- 3. Архаїчний період: VIII—VI ст. до н.е.
- 4. Класичний період: V ст. - остання третина IV ст. до н.е.
- 5. Елліністичний період: остання третина IV - 1

Періодизація давньоримської культури

- 1. Період розвитку культури етрусків та інших племен Італії (XI—III ст. до н.е.);
- 2. Республіканський період Давнього Риму: III—I ст. до н.е.;
- 3. Імператорський період Давнього Риму: I ст. до н.е. - V ст. н.е.

Антична культура

- На відміну від країн Стародавнього Сходу в Греції склався не монархічно-деспотичний, а республіканський тип рабовласницької держави. Містами-державами правили колективно їх вільні громадяни. Це була своєрідна рабовласницька демократія.

Антична культура

- Грецька культура базується на міфологічній основі, яка має кілька культурно-історичних шарів. Споконвіку існували Хаос, Земля (Гея) та Ерос - життєва основа. Гея народила зоряне небо - Уран, який став першим володарем світу та чоловіком Геї. Від Урана і Геї народилося друге покоління богів - титани.

Антична культура

- Верховним богом став Зевс - володар грому, неба та блискавки.
- Посейдон – бог вологи,
- Аїд - повелителем підземного світу.
- Гера - покровителька шлюбу,
- Гестія – богиня домашнього вогнища.
- Деметра - богиня землеробства.

Антична культура

- Від шлюбу Зевса і Гери народились: Геба - богиня юності,
- Арес - бог війни,
- Гефест - бог вулканічного вогню та ковальства,
- Аполлон - бог світлого начала в природі, покровитель мистецтв, бог-цілитель.

Антична культура

- Сестра Аполлона Артеміда - богиня полювання і покровителька молоді;
- Гермес - бог достатку, торгівлі;
- Діоніс - бог виноробства;
- Афіна – богиня мудрості та війни;
- Ніка - богиня перемоги;
- Афродіта - богиня кохання та краси.

Антична культура

- На межі III—II тис. до н.е. на о.Крит виникають перші осередки розвиненої культури. Ця культура мала переважно світський, палацовий характер. Найбільшим був палац, споруджений у м.Кнос. Рештки його знайшов видатний англійський археолог А.Еванс.

Антична культура

- Наприкінці XV ст. до н.е. острів зазнав катастрофи, внаслідок якої крито-мінойська цивілізація перестала існувати.

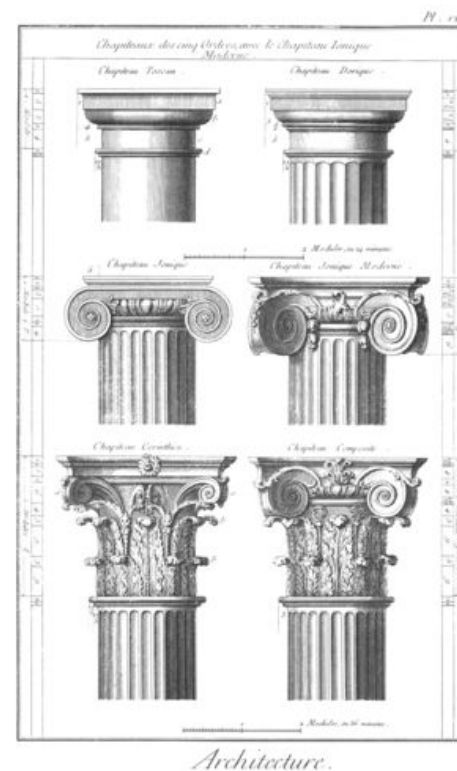

Антична культура

- Наступний період еллінської культури прийнято називати гомерівським, тому що основні дані про нього вчені отримали з двох епічних поем, автором яких був видатний поет Гомер.

Антична культура

- З VIII ст. до н.е. в архітектурі складаються два ордери (стилістичні канони стояково-балкової конструкції будівлі): дорійський та іонійський.

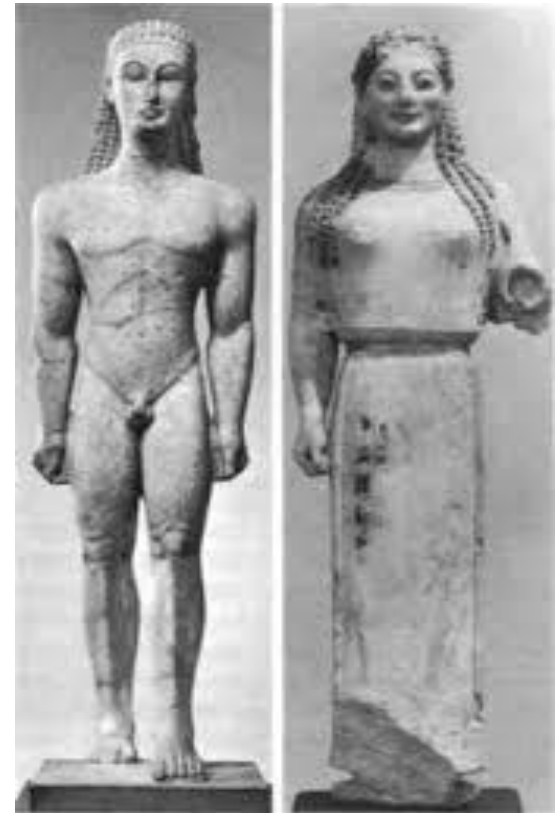
Антична культура

Серед споруд того часу відомі храм Аполлона у Сіракузах; храм Гери на о.Самос і одне з сімох чудес світу - храм Артеміди в Ефесі.

Антична культура

- З кінця VII ст. до н.е. виникає монументальна грецька скульптура. Два типи скульптури: оголений юнак (курор) та одягнена дівчини (кора).

Антична культура

- Розпис кераміки:
- Чорним лаком почали наносити візерунок на ледь підфарбовану червоною охрою глину.

Антична культура

- В VI ст. до н.е. чорнофігурний стиль змінюється червонофігурним. Фігури природного, червонуватого після обпалення, кольору глини виступали на фоні, вкритому чорним

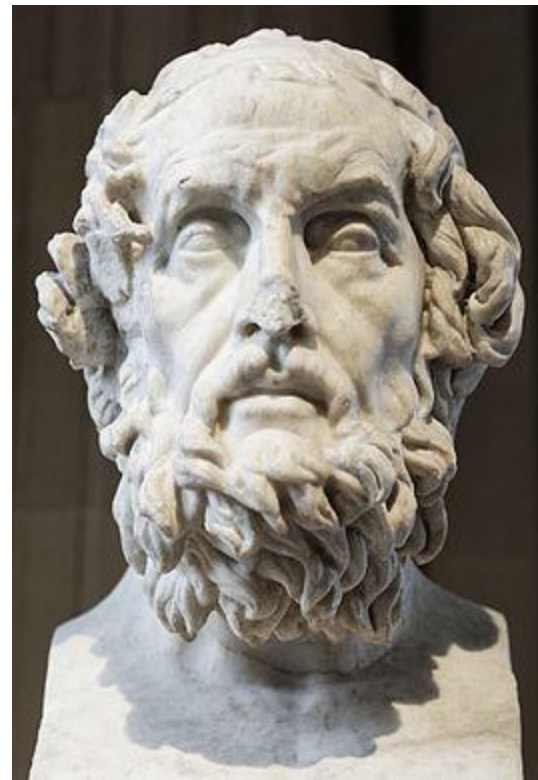

Антична культура

- З епохою архаїки пов'язане виникнення давньогрецької філософії. З'являються перші філософські вчення Фалеса, Анаксімена, Геракліта, Анаксімандра, Піфагора.

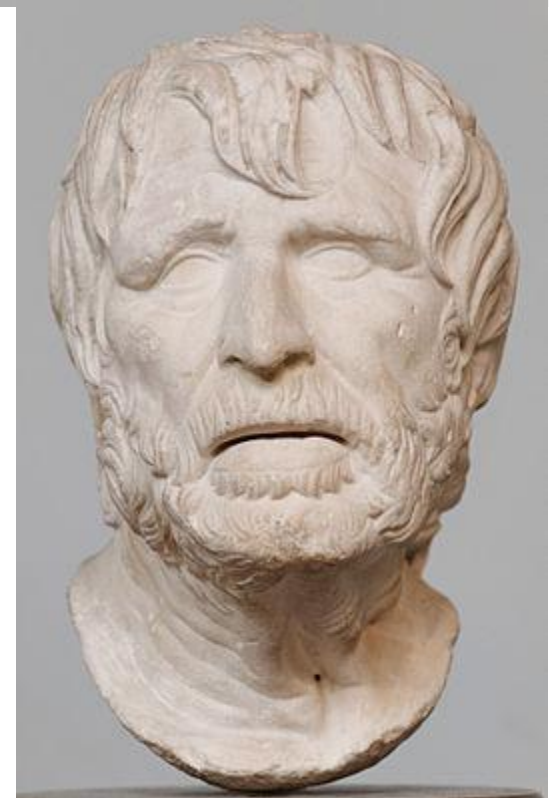
Антична культура

В літературі того часу головує поезія (епічна та лірична). Найвідомішими епічними поетами архаїки були Гомер та Гесіод. Гомер створив дві величні поеми - "Іліаду" та "Одіссею".

Антична культура

- Епіком був і Гесіод, який створив поеми "Теогонія" (про походження богів) і "Труди та дні" (присвячену сільськогосподарській праці).

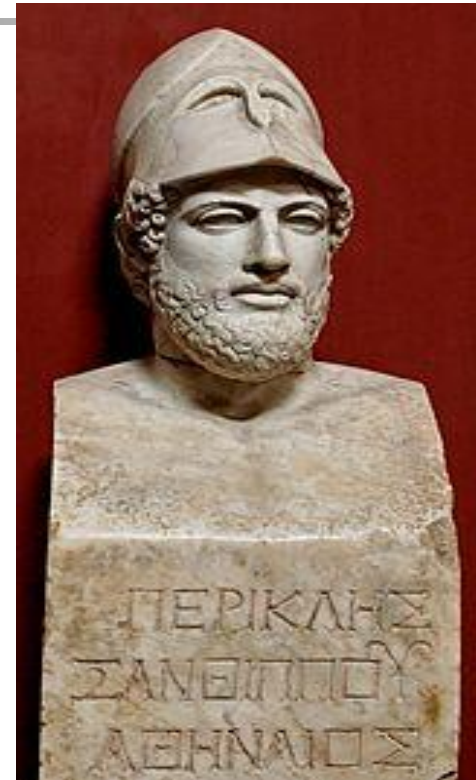

Антична культура

- V ст. до н.е. було споруджено багато храмів з багатим скульптурним оздобленням. Такими були храми на о. Егіна, в Олімпії, Дельфах, Афінах.

Антична культура

- Найграндіознішим архітектурним ансамблем стала забудова Афінівського акрополя, розпочата за наказом Перікла.

Антична культура

- Афінський акрополь

Антична культура

- Скульптура та живопис Давньої Греції V ст. до н.е. активно розвивали традиції попереднього часу. Найвідомішими скульпторами цього століття були Мирон, Поліклет та Фідій.

Антична культура

- Копія статуї
“Дискобол”
Мирона

Антична культура

- Виникає й розквітає драматургія. Провідними жанрами стали трагедія (з грецької буквально "пісня цапів"), сюжетами для якої слугували міфи про богів та героїв, і комедія ("пісня веселих селян").

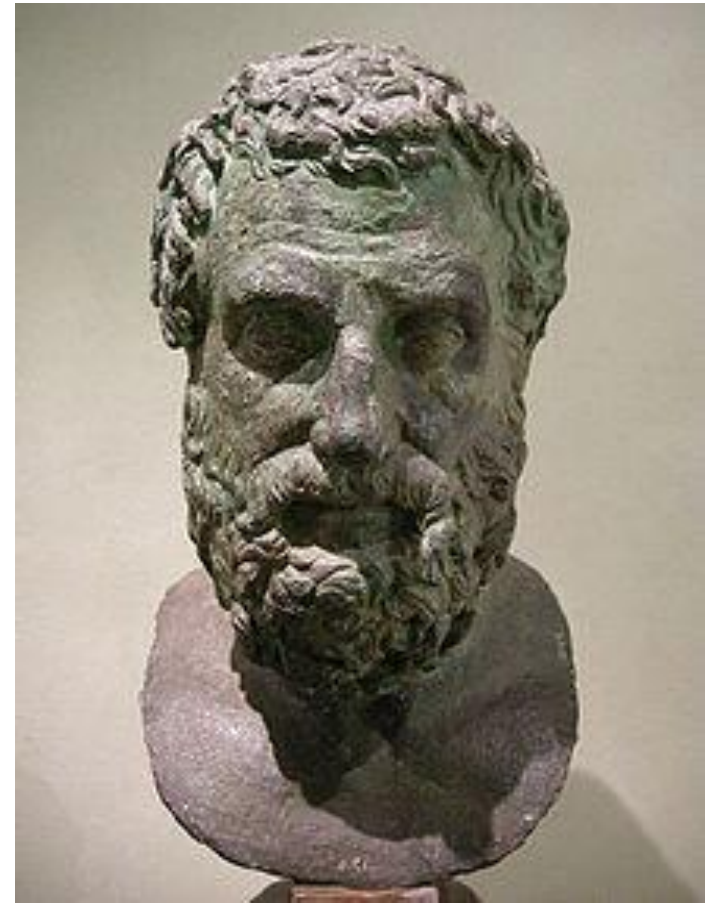

Антична культура

- Розвиток давньогрецької трагедії пов'язаний з творчістю Есхіла, Софокла, Евріпіда.

Антична культура

- Есхіла називають "батьком трагедії". Він написав близько 80 трагедій (збереглося 7).

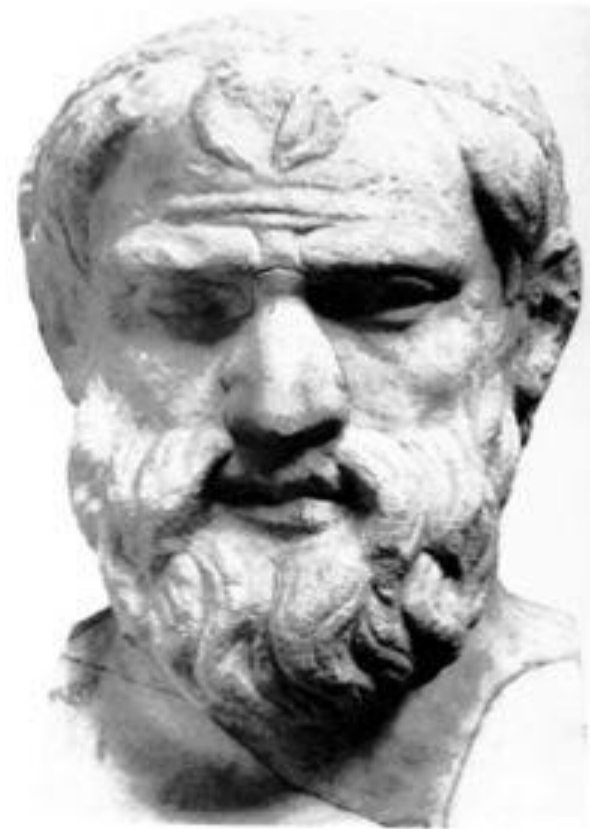
Антична культура

- Софокл створив понад 120 трагедій, з яких повністю збереглося лише 7 шедеврів.

Антична культура

- "Батьком комедії" вважається Арістофан. Він написав понад 40 комедій (дійшло 11).

Антична культура

- Важливим елементом культурного життя давніх греків архаїчного та класичного періодів були Олімпійські ігри, які проводилися раз на чотири роки на півдні Греції, в Олімпії.

Висновок

- Неможливо переоцінити роль античної спадщини у розвитку європейської культури. Вона оживає у творах митців Відродження, Нового та Новітнього часів.

Література

Абрамович С. Д. Світова та українська культура / С. Д. Абрамович. – Львів : Світ, 2004. – С. 21–52, 59–96.

Греченко В.А. Світова та українська культура: довідник / В.А.

Греченко, І.В. Чорний. – К. : Літера ЛТД, 2009. – С. 68–79, 93-120.

Історія української та зарубіжної культури: навч. посібник / за ред. С. М. Клапчука [6-те вид., випр і доп.]. – К. : Знання-Прес, 2007. – С. 51–96.

Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: Навч. посібник / М. В. Кордон. – К.: Центр учб. Л-ри, 2011. – С. 36–151.

Лекції з історії світової та вітчизняної культури / За заг. ред. А.

В. Яртися, С. М. Шендрика, С. О. Черепанової. – Львів : Світ, 1994. – С. 97–148.